

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU

Z

FOTOGRAF: İBRAHİM YAŞAR

T

ÜRKİYE Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı 2010 yılının Aralık ayında 6093 sayılı kanunun meclisten geçmesiyle kuruldu. Kurumun temel misyonu; (1) kadim yazma ve nadir eserlerin muhafazası, (2) onarımı, (3) kataloglanması, (4) araştırmacılara sunulması ve (5) yayınlanması şeklinde ifade edilebilir. Bu görevleri icra eden ana birimler şunlardır: Yazma ve nadir eserlerin korunması ve restorasyonu vazifelerini üstlenen Şifahane ve Arşiv Dairesi; kataloglama ve yayım faaliyetlerini icra eden Çeviri ve Yayım Dairesi; okuyucu ve araştırmacılara sunulan hizmetleri düzenleyen Yazma ve Nadir Eserler Dairesi.

Başkanlık, Türkiye çapında İstanbul, Ankara ve Konya şehirleri bölge müdürlükleri olmak üzere 20'ye yakın yazma eser kütüphanesiyle hizmet vermektedir: Amasya, Ankara, Balıkesir, Bursa, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Kastamonu, Kayseri, Konya, Kütahya, Manisa ve Sivas şehirlerimizdeki bağlı kütüphaneler, öğrenci ve araştırmacılara hizmet vermekte, yayınlanan eserleri okuyuculara sunmaktadır.

Başkanlığın icra ettiği en önemli görevlerden biri, yazma eser mirasımızın nadide örneklerini yayımlayarak okuyucuya sunmaktır. Kuruma yapılan yayın başvuruları yılda en az iki defa toplanan yayın kurulu tarafından değerlendirilmeye alınmaktadır. Başvurular arasından yayınlanması uygun görülen eserlerde sırasıyla şu kriterler dikkate alınmaktadır: (1) Eserin, bilim tarihinde yahut kendi sahasında çığır açıcı bir hususiyete sahip olması. (2) Yayınlanması istenen eserin nüshasının tek, kadim veya yüksek sanat değerini haiz olması. (3) Eserin, yazıldığı dilin (Türkçe, Arapça, Farsça) söz varlığına özgün katkıda bulunmuş olması. (4) Eserin, İslam-Türk medeniyetinin kurucu isimlerinden birisi tarafından kaleme alınmış olması. (5) Eserin zamanında medrese, tekke veya ortak kültür mekanlarında sıkça okunan popüler bir kitap olması. (6) Eserin kendisinin veya nüshasının bir sultan ve hükümdar için kaleme alınmış olması. Bunlara ek olarak, yayına hazırlanan eserin çeviri ve inceleme kısımlarının, yeterli özgünlük ve bilgilendiricilik vasıflarını taşıması beklenmektedir.

Bu kriterler göz önünde bulundurularak bugüne kadar araştırmacılar tarafından hazırlanıp Başkanlıkça yayınlanan eserler genel olarak beş ana seri altında toplanmaktadır: (1) Dini İlimler, (2) Bilim ve Felsefe, (3) Tarih ve Toplum Bilimleri, (4) Edebiyat ve Sanat ve (5) Tıpkıbasım serileri. Bu seriler arasından herbiri bilim, sanat ve kültür tarihimizin nadide örnekleri olan 200 cildi aşkın eser yayınlanmıştır. Yayınlarda, eserin tıpkıbasım olmasını gerektirecek hususlar bulunmadığı sürece, ana metnin kritik edisyonunun yer alması ve günümüz Türkçesine paralel neşir şeklinde çevrilmesi bir standart gereklilik olarak belirlenmiştir. Yayına hazırlanan eserlerin inceleme kırsımlarında herbiri bazen bir makale, bazen bir kitap olacak kadar zengin içeriğe sahip giriş bölümlerinin olmasına önem verilmektedir. Yayınlarda, zengin kelime dağarcığına sahip olan erken dönem eserlerin sonlarına lügatçeler konularak, dil bakımından taşıdıkları özgün içerik de okuyucuya sunulmaktadır.

Başkanlık tarafından yayınlanan eserlerden temel konu başlıklarına göre örnekler:

Dinî ilimler serisinde, tefsir, kelâm, fıkıh ve hadis gibi temel disiplinlerde kaleme alınmış temel klasikler neşredilmektedir. Bunlar arasından özellikle meşhur dil bilgini ve müfessir Zemahşerî'nin (ö. 538/1144) İslam tarihine damga vurmuş eseri el-Keşşâf'ı zikretmemiz gerekir. Bu eserin uzman akademisyenlerimiz tarafından yapılan tercümesi altı cilt halinde Arapça dizgisi ile birlikte yayınlandı. İbn Hazm'ın (ö. 456/1064) el-Fasl adlı dinler ve mezhepler tarihine dair kaleme aldığı eseri, üç cilt halinde yayınlanmıştır. Ahmed Avni Konuk'a (ö. 1938) ait Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi dört cilt halinde tıpkıbasımıyla birlikte çıkmıştır. İmâm Gazzâlî'nin (ö. 505/1111) kaleme aldığı İhyâu Ulûmi'd-dîn'in, Yusuf Sıdkî el-Mardinî (ö. 1319/1901) tarafından yapılmış olan tercümesi, müellif hattı nüshasının tıpkıbasımı ile birlikte yayınlanmıştır.

Bilim ve felsefe serisinde ise, İslam entelektüel tarihinde çığır açmış pek çok âlimin eserleri neşredilmektedir. Tıp, fen bilimleri, matematik, coğrafya, savaş teknolojileri, felsefe ve mantık gibi farklı alanlardan kıymetli eserler

okuyucuya sunulmaktadır. Tıp alanından İbn Sina'nın (ö. 428/1037) el-Kânûn fi't-Tıbb'ı, saray başhekimî Tokadî Mustafa Efendi'nin (ö. 1196/1782) tercümesi ile birlikte altı cilt halinde neşredilmiştir. Erken dönem cerrâhisi ile ilgili Cerrâhnâme adlı eser de bu sahada yayınlanan eserler arasındadır. Matematik ve geometri sahasından yayınlanan Nâsıruddin et-Tûsî'nin (ö. 672/1274) Kitâbu't-Tahrîr fi Usûli Öklides'i ile Nizâmüddin Nisâbü'rî'nin (ö. 730/1329) eş-Şemsiyye fi'l-Hisâb'ı önemli klasikler arasındadır. Savaş teknolojileri ve askeri strateji ile alakalı olan Fenn-i Humbara ve Ümmü'l-Gazâ adlı eserler de, Osmanlı askeri tarihine ışık tutan ve zengin görsel içerikleriyle öne çıkan yayınlar arasındadır. Mantık ve felsefe sahasındaki yayınlardan İbn Sina'nın el-İşârât, el-İlâhiyât ve Dânişnâme-i Alâ'î adlı eserleri; büyük işrâkî filozof Şihâbüddin Sühreverdî'nin (ö. 587/1191) Hikmetü'l-İşrâk'ı, İmâm Gazzâlî'nin Mi'yâru'l-İlm'i, Şemsüddin Semerkandî'nin (ö. 702/1303) Kistâsü'l-Efkâr'ı, Gelenbevî'nin (ö. 1205/1791) Burhân'ı ve Ali Sedâd Bey'in (ö. 1900) Mîzânü'l-Ukûl'u herbiri sahasında çığır açmış klasikler arasındadır.

Tarih ve toplum bilimleri serisi arasından çıkan eserler, dünya ve İslam tarihine ışık tutan kaynaklardan oluşmaktadır. Öncelikle, meşhur bilgin İbn Haldun'un, tarih teorisine dair kaleme aldığı şaheseri el-Mukaddime'si, Ahmed Cevdet Paşa (ö. 1895) ve Pirizâde Mehmed Sâhib Efendinin (ö. 1162/1749) tercümeleri ile birlikte üç cilt olarak çıkmıştır. Osmanlı biyografi yazıcılığının önemli örneklerinden olan Taşköprizâde'nin (ö. 968/1561) eş-Şakâik'i ile üzerine yazılmış zeyiller çoklu ciltler halinde yayınlanmıştır: Nev'î-zâde Atâ'î (ö. 1045/1635), Ali b. Bâli (ö. 992/1584), Şeyhî Mehmed Efendi (ö. 1144/1731) zeyil yazar ve yayınlanan yazarlardan birkaçıdır. Bu biyografi kaynakları, hem alanlarının özgün örnekleri olmaları dolayısıyla, hem de içerdikleri çok detaylı bilgilerle dikkat çekmektedir. Tarih serisinde bir başka odak ise Osmanlı vakanüvislerinin kaleme aldığı kroniklerdir. Büyük tarihçi ve dilci Mütercim Âsım Efendi (ö. 1235/1819), Hâkim Mehmed Efendi (ö. 1184/1770) ve İzzî Süleyman Efendinin (ö. 1168/1755) herbiri birer başucu kaynağı mesabesinde olan

tarih eserleri bu seri arasından neşredilmiştir.

Edebiyat ve sanat serisi ise özellikle dilbilim ve sözlükçülük alanına damga vurmuş klasiklerle öne çıkmaktadır. Yine Mütercim Âsım Efendinin meşhur Arapça-Türkçe lügatı el-Okyanûs altı cilt halinde yayınlanmıştır. Osmanlı âlimleri arasında başucu kaynağı olmuş olan Van-kulu Lügati ile Farsça-Türkçe ihtisas sözlüğü Ferheng-i Şu'ûrî bu seri arasından iki ve dört cilt halinde çıkmıştır. Ferheng-i Şu'ûrî'nin, herbir Farsça kelimenin anlamını izah etmek için bir şiir örneği getirip açıkladığını özellikle vurgulamak gerekir. Edebiyat sahasından çeşitli dîvânlar, menâkıbnâmeler, nesirler ve pâdişâh dîvânları yine bu seride yer almaktadır. Fatih Sultan Mehmed'in Avnî mahlasıyla kaleme aldığı Avnî Dîvânı; Kanunî Sultan Süleyman'ın Muhibbî Dîvânı ile III. Murad'ın Murâdî Dîvânı sultânî eserler olarak tıpkıbasım ve edisyon kritikleriyle birlikte neşredilmiştir.

Tıpkıbasım serisinde, özellikle sanat değeri ve nüsha özelliği ile öne çıkan eserler yayınlanmaktadır. Şeyh Hamdullah Efendi (ö. 926/1520) ile Hasan Rıza Efendinin (ö. 1920) mushafı bu serinin en nadide eserleri arasındadır. İmâm Buhârî'nin (ö. 256/870) Sahîh'inin en erken nüshası İSAM ile ortak şekilde yayınlanmıştır. Bu seri arasından dikkat çeken bir alt seri de, Fatih Sultan Mehmed'e takdim edilmiş nüshaların tıpkıbasım ve çeviri şeklinde neşredildiği Fatih Sultan Mehmed Kitaplığı'dır. Kendisine sunulmuş 100'ü aşkın eser arasından, nüsha hususiyeti ile öne çıkan eserler peyderpey yayınlanmaktadır. Miftâhu'l-Gayb, el-Milal ve'n-Nihal, Delâilu'l-İcâz ve Mesâlihu'l-Ebdân ve'l-Enfus bu seriden çıkan eserlerden birkaçıdır.

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığının yayınları yardımıyla gerçekleştirilecek ikincil ve üçüncül çalışmalar, bilim, kültür ve sanat tarihimize ışık tutacaktır. ■

